

noll27

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN KULTUR I VÄST

Det kollektiva samtalet

...manga en liknande syn...
...et, en av samhällets viktigaste...
...okratiska institutioner. Till viss de...
...bottnar detta förstås i okunnighet om...
...ett kommunalt biblioteksystems upp...
...byggnad och funktion, men inte enbart...
...Jag har som biblioteksansvarig...
...strängt min hjässa blodig i försök att få...
...även ks-politiker att förstå att man inte...
...kan jämställa en filial med huvud...
...biblioteket. Och jag tror inte proble...
...färningsförmågan...
...att ta ett exempel så har...
...fantastik...

...egna filialer och...
...helt utanför denna komm...
...on. Datakommunikationen är inte...
...utbyggd och vår förhoppning är att...
...dialerna kan komma in i systemet så fort...
...som möjligt. De känner sig utanför och...
...rektorerna förstår problematiken. De är...
...positiva till en utveckling och ett nära...
...samarbete mellan folk- och skolbib...
...teket. Det fördras dock rejäla in...
...m av personal och pengar...
...te. Ett arbe...

...att aldrig var...
...uppifrån institution...
...Var med i debatten! Tag initiativ! Tag...
...plats! Visa vad biblioteket kan! Kom till...
...mig! Var visdomsord som jag fick med...
...på vägen. Allmänt upplivad gick jag ner...
...för trapporna i kommunhuset, medan...
...stittade på den vackra utsikten över...
...och hamnen en blåsigt och hal...

BILDEN AV BIBLIOTEK

Folkbibliotekens sociala
legitimitet

ORDET ÄR DITT

Unikt projekt på Kungsbacka
bibliotek

Det tysta biblioteket – en myt

Foto: Stina Loman

När våra barn var små och skulle hämtas på förskolan i rimlig tid, hände det att jag – för att hinna med – var mycket tidigt på jobbet. Min arbetsplats var Asplunds stadsbibliotek i Stockholm. Ibland tog jag en tur i det tomma biblioteket, in i Rotundan. I tystnaden där kunde jag tydligt höra ett pågående samtal från de oändliga raderna med böcker. Ett tjuvprat av uppfattningar, tankar, känslor, gräl och försoning. Texter från olika tider och med olika temperament talar inte bara med sina läsare utan också med varandra. Det var det som hördes.

Det pågår många samtal på bibliotek. Det är själva idén. Utifrån ett växande behov av bildning och en övertygelse om att den kan erövrats i dialog med texter och i samtal, växte folkbiblioteken fram. Dessutom pågår samtal om samtal på bibliotek. Vi diskuterar referenssamtal, läsfrämjande samtal, kontroversiella samtal, handledande samtal. Och så förstås frågan: Hur högt får man samtala på biblioteket?

För drygt tjugo år sedan kom Anna-Lena Höglunds bok om referenssamtal, med den lite uppgivna titeln: Äntligen en riktig fråga. Bakgrunden var att bibliotekspersonalen upplevde att de kvalificerade frågorna minskade. I stället fick man svara på frågor om kopiering, omlån och toalettbesök. Det uteblivna referenssamtal pratar vi fortfarande om. Men vi har också ett pågående samtal om var gränsen går för vilka frågor vi vill, kan eller bör ta emot. Ofta handlar det om att hjälpa människor att förstå och hantera digitaliserade tjänster av olika slag. I vissa fall – bankärenden, myndighetsbeslut – finns en gräns där frågan övergår till att göra val åt användaren. Det är inte bibliotekets uppgift. Men till sin karaktär är frågorna kanske inte så nya?

Det handlar om att möta människor med ett informationsbehov precis som tidigare, men nu är vägen till informationen ofta digital. Jag tror att vi ska värna de frågor vi får och de samtal som de leder till. Men formerna för mötet med besökare behöver säkert utvecklas. I Biblioteksförningens undersökning av användarnas attityder och föreställningar

om folkbibliotek (Novus 2018), framkommer att nästan alla skattar personalens kompetens väldigt högt, men över 60 procent av de svarande har aldrig hört talas om att man kan boka en bibliotekarie för handledning. Hur ska vi förstå det? Hur skulle referenssamtal se ut om vi uppfann det i dag? Är det nödvändigt att det sker över disk och enskilt eller, finns andra former och metoder som är lika eller mer relevanta, mer synliga och därmed tillgängliga för fler?

Programverksamheten på bibliotek har växt i omfattning under de senaste åren. Från att på många bibliotek framför allt ha handlat om ett eller ett par författarbesök per termin, samtalas det nu som aldrig förr och om allt fler ämnen. Finns någon gräns för sådana samtal? Kanske att de ska ha koppling till bibliotekens övergripande uppdrag att bidra till läsning, kunskap och fri åsiktsbildning? De ska föras i demokratiska och inkluderande former, det är en förutsättning för ett spetsigt och tankeväckande innehåll. Och samtalen ska alltid vara minst lika – helst mer – intressanta för dem som lyssnar som för den som talar.

Samtalen om vad ett bibliotek är och ska vara förs internt, men också utanför biblioteken. I de externa samtalen saknas ofta biblioteksmedarbetarnas röster. Det är synd. Min erfarenhet är att det finns stort engagemang bland medarbetare i samtal om bibliotekets idé och uppdrag: Vilket är bibliotekens bidrag till samhället i stort? Vem ska vi samarbeta med? Vilka behov av information och upplevelser finns bland biblioteksanvändarna just nu och hur har de förändrats över tid? Vilka utmaningar och dilemman har vi att hantera i vår vardag för att få balans mellan resurser, ambition och behov? De samtalen borde fler få ta del av. För i dem framträder bilden av biblioteket i all sin komplexitet, bredd och verkliga storhet.

Samtalen fortsätter på, med och om bibliotek. Det tysta biblioteket är en myt. ■

JOHANNA HANSSON

Ordförande Svensk biblioteksförning

Innehåll Nr 1 | 2019

Det tysta biblioteket – en myt

Johanna Hansson om bibliotekets alla samtal

2

Folkbibliotekens sociala legitimitet

BHS-forskaren Katarina Michnik om bilden av bibliotek

5

Arena för offentliga samtal

Halmstads stadsbibliotek bjuder in till debatt

7

Samtalscafé överbryggar kulturkrokar

Avancerade samtal på Landskrona stadsbibliotek

9

Vellingebor berättar

Personliga berättelser över generationer

11

Berättarbar öppnar för andra samtal

Nytt sätt att närma sig litteraturen på biblioteket i Kungsbacka

14

Bibliotekarier tack vare svenskt stöd

Utblick besöker Tanzania

16

Bibliotekens handledande roll

Från en dag om pedagogik och didaktik

21

Spetskompetens i litteratursamtal

Om ny magisterutbildning på BHS

23

Bokcirkelmingel med boken i centrum

Göteborgs stadsbibliotek bjuder in till mingel

24

Inkluderande boksamtal

Intresset för läsmetoden Shared Reading ökar

26

Den livsviktiga skönlitteraturen

Om färsk avhandling av litteraturvetare Thor Magnus Tangerås

28

Profilen: Poeten och psykologen UKON

Man måste exploatera sina symptom

30

Kollegialt utbyte

Frölunda bibliotek – ett Modellbibliotek

34

Om jag hade ett bibliotek

Ebba Witt-Brattström om kärleksmöten på bibliotek

35

noll27

BIBLIOTEKSMAGASIN NOLL27 GES UT AV KULTUR I VÄST SOM ÄR EN FÖRVALTNING INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN. NOLL27 SKA FRÄMJJA BIBLIOTEKSUTVECKLING GENOM ATT GE KUNSKAP, INSPIRERA, PROBLEMATISERA SAMT SKAPA DIALOG OCH DEBATT KRING BIBLIOTEK OCH AKTUELLA BIBLIOTEKSFRÅGOR. NAMNET NOLL27 HAR EN LÄNK TILL KLASSIFIKATIONSSYSTEMET DEWEY DÄR KODEN 0.27 ÄR KODEN FÖR ALLMÄNNA BIBLIOTEK, ARKIV OCH INFORMATIONSCENTRUM.

KONTAKT

NOLL27
KULTUR I VÄST
405 44 GÖTEBORG
TEL: 031-333 51 00
REDAKTIONEN@NOLL27.SE

WEBBPLATS

NOLL27.SE

ANSVARIG UTGIVARE

HELÉN ANDERSSON

REDAKTÖRER

HELÉN ANDERSSON
ANNELI ABRAHAMSSON

REDAKTIONSRÅD

BIBLIOTEKSGRUPPEN,
KULTUR I VÄST

ART DIRECTOR/ GRAFISK FORM

KERSTIN STRÖMBERG

OMSLAGSFOTO/ ILLUSTRATIONER

123RF.COM

OMSLAG/MONATGE

KERSTIN STRÖMBERG

TRYCK

CELA GRAFISKA
ISSN-NUMMER 2002-4649

ADRESSÄNDRING PRENUMERATION

NOLL27.SE
PRENUMERATION@NOLL27.SE

Folkbibliotekens sociala legitimitet

TEXT: HELÉN ANDERSSON
BILD: HÖGSKOLAN I BORÅS

Enligt forskare Katarina Michnik är folkbibliotek bra på att anpassa sig efter förändringar i samhället. Samtidigt uppmärksammas detta sällan av allmänhet och politiker, vilket i sin tur cementerar bilden av bibliotekets sociala legitimitet.

Katarina Michnik menar att folkbibliotek främst får sin sociala legitimitet från bilden av en plats där analog läsning och litteratur förmedlas. En traditionell bild som förstärks om läs- och litteraturfrämjande verksamhet är framträdande och begränsar bilden av vad ett bibliotek är eller kan vara.

– Det är en bild som stärker bibliotekens trovärdighet, men gör samtidigt att andra tjänster kommer i skymundan. Å ena sidan stärker det folkbibliotekets trovärdighet eftersom folkbibliotek erbjuder de verksamheter som förväntas, å andra sidan finns risk för att andra tjänster som att möta en del nya behov i samhället inte uppmärksammas. Det kan utmana folkbibliotekens legitimitet

på sikt, säger Katarina Michnik som i maj 2018 lade fram sin doktorsavhandling *Samhällets allt-i-allo?* Om folkbibliotekens sociala legitimitet.

Bilden av bibliotek

Ett folkbiblioteks trovärdighet är inte det samma som att det finns ett behov av dess verksamhet. I sin avhandling för Katarina Michnik ett resonemang kring folkbibliotekens legitimitet genom trovärdighet och genom upplevt behov. Hon skiljer på dessa båda dimensioner och menar att social

legitimitet för ett folkbibliotek innebär att det upplevs vara trovärdigt när det erbjuder det som förväntas av det, men att trovärdigheten och behovet utmanas av ett samhälle som allt mer digitaliseras.

– Folkbibliotek har alltid varit bra på att förändras efter de behov som finns i samhället. Problemet är att allmänhet och politiker inte lägger märke till det. Eller om det beror på att föreställningen om bibliotek som ett hus med böcker är

så stark att man inte är öppen för att folkbiblioteken har förändrats.

Samtidigt skapar den digitala utvecklingen nya möjligheter där biblioteket kan fylla nya behov vilka på sikt kan främja

Social legitimitet Ett biblioteks sociala legitimitet betyder att en verksamhet är trovärdig och att den bygger på behov som finns.

– Men det ena leder inte automatiskt till det andra. Det finns verksamheter i samhället vi tycker det finns behov av men som vi inte har förtroende för, och det finns trovärdiga verksamheter vi inte har behov av, säger Katarina Michnik.

dess sociala legitimitet. Det är också viktigt vilka verksamheter biblioteken erbjuder genom den digitala utvecklingen. Är det digitala tjänster relaterade till läsning och litteratur kommer det fortsatt att bekräfta bilden av biblioteket som förmedlare av litteratur.

– Folkbiblioteken har ofta svårt att göra allmänhet och politiker uppmärksamma på hur folkbiblioteken förändrats, vilka nya verksamheter som erbjuds vid sidan av de traditionella. Å andra sidan, sådana problem har bibliotek alltid haft och de har genom tiden anpassat sig.

Resursfråga

Katarina Michnik avhandling utgår delvis från webbenkäter riktade till folkbibliotekschefer och politiker. Av svaren framgår bland annat att alla kommuner upplever folkbibliotekets möjligheter som stora, men att det framförallt för de mindre kommunerna kan vara en större utmaning. De har kanske färre resurser till sitt förfogande eller saknar helt enkelt ekonomi för att backa upp rätt kompetens och resurs, det saknas helt enkelt ekonomi för att backa upp rätt kompetens och resurs.

– Bibliotekens största utmaning i dag är vad bibliotekarierna ska göra och vilken kompetens de ska ha. Om de erbjuder en tjänst och fyller ett behov förstärker man sin legitimitet i samhället, men om de inte erbjuder tjänsten på ett adekvat sätt med rätt kompetens riskerar de sin trovärdighet. ■

Kort och gott

Bokmässan 2019

I år kommer Bok- och biblioteksmässan i Göteborg att ha tre teman: Sydkorea, som är hedersgäst och temaländ, Jämställdhet och Med(ie)vetenhet, MIK. Förra årets satsning, deckarfestivalen Crimetime Göteborg, kommer tillbaka och redan nu är fem författare bokade till den här mässfestivalen: Anne Holt, Camilla Läckberg, Christoffer Carlsson samt Michael Hjorth/Hans Rosenfeldt.

Bokmässan äger rum i Göteborg 26 – 29 september.

Göteborg vill bli litteraturstad

Kommunstyrelsen i Göteborg har beslutat att Göteborg ska ansöka om att bli Sveriges första UNESCO City of Literature.

Det var i början av januari som flera av Göteborgs litterära organisationer och institutioner: Bokmässan i Göteborg, Författarcentrum Väst, Göteborgs Litteraturhus, Svenska PEN, Poesiwerken och Politisk Poesifestival, gick samman i en gemensam skrivelse med förslaget att Göteborg skulle ansöka om att bli utnämnd till en UNESCO City of Literature, den första i sitt slag i Sverige. Aktörerna föreslog också att ansökan skulle kopplas till 2021 för att låta litteraturen ta en tydlig plats i stadens 400-årsfirande.

Försäljningen av allmänlitteratur ökade 2018

Nyligen presenterades rapporten Bokförsäljningsstatistiken Helåret 2018, från Svenska Bokhandlareföreningen och Svenska Förläggareföreningen. Den visar att den totala försäljningen av böcker ökade med 4,9 procent under 2018. Internetbokhandeln ökade med 5,8 procent och digitala abonnemangstjänster med 33,4 procent. Däremot minskade försäljningen av böcker i den fysiska bokhandeln med 5,2 procent och i dagligvaruhandeln med 5,9 procent.

Ny rapport från Kulturrådet

Under 2018 genomförde Kulturrådet en översyn av distributionsstödet. Översynen bygger framförallt på en enkät som skickades ut till de bibliotek som mottar distributionsstödda böcker. Med enkäten ville Kulturrådet ta reda på hur biblioteken ser på distributionsstödet och hur de kan underlätta för folkbiblioteken att ta till vara stödets läs- och litteraturfrämjande potential. Resultatet från översynen presenteras i rapporten Kulturrådsböckerna.

Arena för det offentliga samtalet

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Fejk news, robotar i hemtjänsten och klimatet – när Halmstads Stadsbibliotek bjuder in till debatt och öppna samtal är ämnena både rykande aktuella och varierande.

Upplägget är klassiskt, i bästa Fråga-Lund-stil. Ett ämne, en expertpanel, en moderator och frågor från publiken.

– När jag kom på det här konceptet ville jag skapa ett forum där invånarna kunde få en fördjupad bild inom ett område, ett ställe där man kunde få lära sig något, debattera och vara en del av det demokratiska samhället, berättar Tomas Johansson, programansvarig bibliotekarie för faktagram på Halmstads Stadsbibliotek och initiativtagare till konceptet.

Första gången biblioteket genomförde en samtalskväll var för sex år sedan. Tomas Johansson hade länge haft tankar på att utveckla faktagrammen och göra något nytt och annorlunda. Det var året innan förra EU-valet när han slutligen tog tag i sina idéer. Europa Direkt Halland hade sitt huvudkontor på stadsbiblioteket och Tomas hörde av sig till organisationen. Han hörde även av sig till Högskolan i Halmstad och Hallandsposten. Bollen var i rullning och sedan dess driver man två olika samtalsserier: Vi pratar om det, samt alldeles nystartade Klimatet och vi.

– Alla parter var intresserade av att skapa en debattserie, vilket mynnade ut i serien Vi pratar om det, som vi nu har kört i tre år. Det blir ungefär 4 - 6 tillfällen per år. Vår nystartade serie innehåller många fler kvällar. Det tar väldigt lång tid att arrangera de här kvällarna, så det här är vad vi klarar av, säger Tomas Johansson.

Insändare bidrar till ämnen

I dag är det ofta Hallandspostens politiske redaktör som agerar moderator, Högskolan i Halmstad bidrar med experter. Tillsammans enas de om ämnen, som delvis väljs utifrån vilken kompetens man har att tillgå. Och att det skulle finnas någon risk med att biblioteket som neutral arena sätter agendan för vilka frågor som är värda att diskutera, tänker inte Tomas Johansson så mycket på numera. Nu flyter det på ganska bra, men det var annorlunda tidigare. Innan samtalsserien Vi pratar om det, arrangerade man enstaka debattkvällar då det kunde bli känsligt.

– Jag känner mig trygg i biblioteksuppdraget som är så brett. Hittills har vi inte arrangerat något som inte ryms under det. Det är viktigt för oss att vi känner att vi har rätt kompetens för ett ämne. Där spelar Högskolan i Halmstad en viktig roll. En annan viktig part är Hallandsposten, som har tillgång till vad insändarna på debattsidorna handlar om. Via dem kan vi stämma av vad som är viktiga frågor för invånarna och ta upp dessa till debatt. Tomas Johansson

Inga enkla svar Tomas Johansson är programansvarig för faktaprogrammet på Halmstad Stadsbibliotek. Han räds inte att ta tag i ämnen som kan uppfattas som svåra eller alltför politiska. Här presenteras inga enkla svar eller lösningar – publikengagemanget bidrar till att göra frågorna så komplexa som de många gånger är.

känner sig också trygg med att de är flera som är med och diskuterar upplägg och ämnesval. Att ha en kunnig och insatt moderator, som kan ställa bra frågor är viktigt. Och inte minst publiken.

– Interaktionen med åskådarna är också en viktig del i konceptet. Det är ofta frågorna från publiken, gärna de kritiska, som skapar nerv och bidrar till bredare perspektiv och som kan vara den mest givande delen, menar han.

Samarbete A och O

Tomas Johansson återkommer till hur viktigt det är att ha samarbetspartners. Det är en tillgång att vara många när man diskuterar vad kvällarna ska handla om, att enas och ta tillvara varandras kompetens. En stor fördel är också att de haft med sig den lokala tidningen Hallandsposten. Förutom att de bidrar med moderator och ämnen, har de även lyft debatterna i tidningen. Dagen innan ett arrangemang ges det plats på tidningens förstasida. Redaktören skriver en kolumn om äm-

net och även debattören erbjuds plats på debattsidan, vilket bidrar till att evenemanget får stor medial uppmärksamhet.

– På det här sättet når debatten utanför biblioteket, får ökad livslängd, och det är ju det man önskar.

Naturlig arena för offentligt samtal

I dag är biblioteket i Halmstad en naturlig arena för det offentliga samtalet och alltfler föreningar och andra intressenter hör av sig med förslag på föreläsningar och liknande evenemang. Nu behöver Tomas Johansson curera verksamheten och se så att den passar in på biblioteket och i det övriga programmet, att det finns en röd tråd. Han är väldigt nöjd med hur programverksamheten utvecklats.

– Vi vill göra skillnad som bibliotek. Vi vill vara det kulturella och demokratiska navet i Halland. Det är här det händer. ■

Samtalscafé överbrygger kulturkrockar

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Samtalscaféet på Landskrona stadsbibliotek handlar om demokrati, samhällsfrågor och kulturkrockar. Caféet är en del av bibliotekets arbete med att nå fler och framförallt fler nyanlända.

Landskrona är en stad som kämpar med utbrett utanförskap, otrygghet och gängkriminalitet. Med sin placering i centrala Landskrona har stadsbiblioteket påverkats både när det gäller arbetsmiljö och besöksiffror. Men genom att delta i SKLs utvecklingsprogram Mer för fler, och med stöd från Kulturrådet och satsningen Stärkta bibliotek, har biblioteket kommit en bra bit i ett framgångsrikt förändringsarbete.

– Samtalscaféet är en liten del av detta arbete där vi vill nå fler, och framförallt att få fler att mötas, säger Annika Liljengren, bibliotekarie och ansvarig för stadsbibliotekets samtalscafé.

Lärdomar

För att nå fler inom målgruppen nyanlända vuxna som blivit bättre på svenska språket, hade Annika Liljengren efter ett antal intervjuer förstått att det fanns ett behov av mer avancerade samtal med samhällsinriktning. Detta var valåret 2018 och på vintern inleddes Samtalscaféet med samtal kring ämnet, och se-

nare på våren inleddes ett samarbete med stadens demokratiambassadörer som bjöd in till samtal om det svenska valet, yttrandefrihet och tolerans. Samtalscaféet lockade många, och det framkom ganska snart att många visste väldigt lite om svenska politiska partier.

– Vi skrev ner deltagarnas frågor, lade till några själv, och bjöd in de lokala politikerna till var sitt samtalscafé, sammanlagt åtta tillfällen, säger Annika Liljengren och berättar att det trots detta bara var några få som kom till samtalen med politikerna.

– Kanske tycker man det är jobbigt att förstå politiska begrepp, kanske är man inte så intresserad av politik.

Vi insåg i alla fall att vi måste stämma av bättre med våra besökare

inför samtalen och att kommande samtalscaféer skulle handla om kulturkrockar istället för politik.

– Men den största lärdomen av just de samtalen var politikernas låga kunskap om nyanländas situation, ler hon.

Samtalet

Samtalscaféet lockar numera ett 20-tal trogna deltagare varje måndagskväll och alla sitter i en stor ring och pratar tillsammans. Samtalet inleds med en kort presentation

av ämnet som någon av bibliotekets tre biblioteksvårdar har förberett, och de ställer också kvällens första fråga som ska vara en lätt fråga alla kan svara på.

Kulturkrockar Samtalscaféet på stadsbiblioteket i Landskrona handlar om att diskutera olika ämnen ur olika perspektiv och att lyssna på varandra. De som ansvarar för samtalscaféet är från vänster: Maiad Khalili, Murat Koca, Annika Liljengren och Farah Ali.

– Förra gången var temat digital delaktighet och då var första frågan Hur bra är du på internet, säger Annika Liljengren och berättar om tillfället när Landskrona Energi besökte samtalscaféet och första frågan var Vad tror du drar mest el i din lägenhet.

– Det blev många skratt när någon trodde att det kanske var plattången, skrattar hon och menar att det bästa med samtalscaféet är att se människor börja prata och börja lyssna på varandra.

– I början hade vi en del unga killar som ibland störde när kvinnliga deltagare pratade. Eller kvinnan som vågade berätta om hoten från sina landsmän för att hon inte bär slöja. Det blev bra samtal om slöjkultur och kvinnors situation världen över och här i Sverige. Sådant jobbar vi mycket med. Att förstå varandra mer och att vi ska lyssna på varandra.

Biblioteksvårdar

En del i bibliotekets arbete med att nå fler som kommit en bit med svenska språket, är att utbilda nyanlända akademiker till biblioteksvårdar. Vårdarna erbjuds en ettårig anställning där de får utbildning om bibliotekens förutsättningar och möjligheter, om värdegrund, kultur, bibliotekslag och styrdokument. På biblioteket är deras arbetsuppgift bland annat att ansvara för samtalscaféet, både att förbereda och att fungera som samtalsledare.

– Det är besökarnas önskemål i kombination med biblioteksvårdarnas egna önskemål som sätter agendan och ger ämnen till samtalscaféet, säger Annika Liljengren.

Jag hittar stadsbibliotekets tre biblioteksvårdar på deras redaktion, ett rum bakom tidningshyllorna på stadsbibliotekets entréplan. Maiad Khalili, Farah Ali och Murat Koca sitter försjunkna framför varsin dator. Maiad Khalili är ansvarig för nästa samtalscafé där ämnet är Barnkonventionen, och nu har han hittat en intressant artikel i Dagens Nyheter som han just ska dela med de andra.

– Vi delar all information med varandra och diskuterar. Men det är jag som är ansvarig för det här samtalscaféet och jag som förbereder med en kort information och formulerar kvällens frågor som vi fördelar mellan oss.

– Och jag förbereder ett samtalscafé som ska handla om antibiotika och antibiotikaresistens. Jag har samlat värdefull information och börjar känna mig som en läkare, skämtar Farah Ali och förklarar hur hon planerar ett samtal kring hälsa i Sverige och att jämföra antibiotikautskrivning här och i andra länder.

– Vi har hittat en bra ton att diskutera med olika perspektiv från Syrien, Turkiet, Afrika, Bosnien, ja, alla länder, säger Murat Koca som tycker att samtalscaféet har blivit en bra mötesplats i Landskrona.

– Det handlar om integration, konstaterar han. ■

Vellingebor berättar

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Görel Reimer

Genom ord, bild och skapande har kommuninvånare och nyanlända i Vellinge kommun berättat sina personliga berättelser för varandra.

– Huvudsyftet har varit möten över generationer, säger Görel Reimer, bibliotekarie med samordningsansvar på biblioteket i Vellinge.

Alla människor bär på sin egen unika historia och i projektet Vellingebor berättar fick 45 personer möjligheten att berätta just sin. Deltagarna bestod av en grupp gymnasie- och högstadiel elever, en grupp äldre Vellingebor och en grupp nyanlända som på olika sätt fick ta del av varandras berättelser som bestod av allt från vardagsberättelser om livet i Vellinge, till dramatiska berättelser om flykt från krigsdrabbade länder.

– Det som var absolut bäst var att vi skapade möten mellan olika generationer och olika kulturer, säger Görel Reimer och avslöjar att en av projektets ursprungsidéer var att sprida alla berättelser på gator och

torg i kommunen, men att det landade i två vernissager på biblioteken i Vellinge och i Skanör.

– Vi nådde kanske inte 35 000 kommuninvånare, men det har gett 45 individuella upplevelser och möten som deltagarna alltid kommer att bära med sig.

Fem ord

Vellinge bibliotek är ett integrerat folk- och skolbibliotek och när klassen med nyanlända arrangerade en utställning kring sina individuella historier, föddes idén till ett större projekt där berättelserna skulle nå fler. Genom annonsering och mun-till-mun-spridning hittade 15 äldre Vellingebor till projektet och anslöt sig till gruppen av 15 nyanlända gymnasieelever och 15 högstadiel elever. Gruppen sågs vid två tillfällen där de genom olika workshops uppmuntrades till berättande i både ord och bild med utgångspunkt och inspiration från de fem orden mod, vänskap, trygghet, längtan och frihet.

– Första workshop tillfället handlade om muntligt berättande och de tilldelades var sitt ord där de skulle tänka på en berättelse där ordet knöt an till något i deras liv. Det var många starka berättelser och redan här hände det väldigt mycket mellan deltagarna,

berättar Görel Reime och menar att deltagarna både övade sig i att berätta och i att lyssna och ta emot någon annans berättelse.

Vid ett annat workshopstillfälle skulle deltagarna parvis skapa en stol utifrån något av orden. Skapandet handlade om samarbete där de också skulle berätta hur de tänkte kring sambandet mellan det valda ordet och stolens utformning. Därefter fick alla gå hem och skriva sin egen berättelse som sedan printades ut och sattes upp på en dekorerad pappskiva. Alla berättelser och alla stolar ställdes ut på de två vernissagen och sex av deltagarna berättade också sina berättelser vid dessa tillfällen.

– Det var väldigt mycket publik och det blev stort gensvar på de starka berättelserna. Då kände jag att här inne på biblioteket får man lov att berätta sin berättelse. Här kan vi skapa möten och aktiviteter där nyfikenhet på varandra uppstår, här kan vi vara inkluderande. Och det blev en jättestark känsla, säger Görel Reimer.

Demokrati

Nu är projektet avslutat och av utvärderingen framkommer bland annat känslan av att tillhörighet i kommunen

har stärkts, att ha fått lära känna människor och upplevt möten som annars inte hade blivit av. Men också känslan av att ha fått berätta sin berättelse till punkt, att ha blivit lyssnad till.

– I ett sådant här projekt får både de som berättar och de som är intresserade av att lyssna plats. För mig är det den stora konsten med demokrati, säger Görel Reimer och konstaterar att en annan effekt av projektet är att många tyckte det var för få möten, att de velat träffas mer och lära känna varandra mer.

– En bieffekt jag tar med mig. ■

PS

Efter att noll27 besökte Vellinge har Kulturskolan på orten tagit idén och skapat en egen föreställning på konceptet Vellingebor berättar, Stories. Förutom att nya berättelser från Vellingebor i olika åldrar tolkas i olika konstformer, kommer en av deltagarna från Vellingebor berättar att få sin berättelse tolkad genom dans.

SOMMARBOKEN

Sommarboken är ett färdigt bibliotekskoncept kring sommarlovs läsning för barn i åldrarna 8-12 år. Som bibliotek får ni Sommarbokenmaterial, metodhandledning, boktips och mycket mer! Årets tema är Under ytan.

Läs mer och beställ på kulturivast.se/sommarboken

Kultur i Väst

Berättarbaren öppnar för andra slags berättelser

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

På biblioteket i Kungsbacka har man startat ett unikt projekt, Ordet är ditt. Här samsas berättarworkshops, biblioterapi, podcast och Berättarbaren, en plats dit man kan gå för att lyssna på andra.

Det är en vanlig onsdagskväll i slutet av februari. Ett trettiotal gäster har samlats på restaurangen Café Trubaduren, som ligger inne på Kulturhuset Fyren i Kungsbacka. De har satt sig framför den lilla scenen, en del har köpt något att äta och dricka. Temat för kvällens Berättarbar är passion, upptäckter och resor. Kvällen kommer att ta oss med på berättelser från öar runt om i världen och historien om den uppstoppade elefanten på Naturhistoriska museet i Göteborg. De som ska berätta om sina resor och passioner är journalisten och kulturskribenten Mattias Hagberg och Anders Källgård, läkare och öfantast.

Berättande som läsfrämjande

Projektet Ordet är ditt startade i höstas med stöd från Kulturrådet, vilket har gjort att litteraturvetaren Christina Kall, kunnat bli projektanställd som projektledare. Det var hon och bibliotekschefen i Kungsbacka, Susan Pour, som pratade

och kom på att de bar på samma vision: Att öppna upp biblioteket för flera besökare och erbjuda nya sätt att närma sig litteraturen och berättelsen.

– Berättarbaren är en mötesplats kring berättande. Det finns en vits med att den heter just Berättarbaren. Det finns berättarcaféeer, men vi ville ha en annan stämning. Vi ville att det skulle vara som på en vernissage med en mer uppsluppen stämning. Vi håller till i husets restaurang där folk kan äta och beställa vad de önskar att dricka, medan de samtidigt berättar och lyssnar till andras berättelser. Så vitt jag vet är vi ensamma i landet om det och det här breda konceptet, berättar Christina Kall.

En tydlig målsättning är att nå de människor som kanske inte läser så mycket, av en eller annan anledning.

– Vi vill att berättelsen, böckerna, ska tillhöra alla och vara tillgängliga. Genom att lyfta det muntliga berättandet hoppas vi hitta nya sätt att närma sig litteraturen och läsningen. Det är ett sätt att arbeta med läsfrämjande och att ge medborgarna tillgång till sina demokratiska verktyg, menar Susan Pour.

Att lyssna är en del av berättandet

Under hösten har de arrangerat flera berättarbarer, berättarworkshops och producerat podden Ordet är ditt. Projektledaren har även arrangerat workshops i berättande. Dit kan

Succé Ordet är ditt bjuder på poddar, workshops och berättarbarer på Kulturhuset Fyren i Kungälv. En stadig publik på runt trettio, fyrtio personer hittar till berättarbarerna som arrangeras av biblioteket. Anders Källgård berättar anekdoter från sina resor till olika öar runt om i världen. Bibliotekschefen Susan Pour och projektledaren Christina Kall är nöjda över att projektet blivit en så stor succé på så kort tid.

vem som helst anmäla sig för att få prova på, bli peppade och coachade i berättande.

– Vi vill stötta människor att våga ta plats och berätta inför andra. Men en minst lika viktig del i berättande är lyssnandet. Att lyssna är hälften av upplevelsen, därför är det viktigt att också få öva sig i att lyssna, berättar Christina Kall.

Prat – utan powerpoints och rekvisita

Till varje Berättarbar bjuder man in två gäster, berättarna. De pratar utifrån givna teman. I vår är de exempelvis mord och mysterier, passion, upptäckter och resor samt tolkningar. De allra flesta gästerna är vana föreläsare, men det är stor skillnad på att föreläsa och att berätta, vilket Christina Kall

är väldigt noga med att poängtera när hon bokar gästerna.

– Det får absolut inte bli en föreläsning eller en dramatisering. Man får inte ha med sig rekvisita upp på scenen heller. En del blir litet stressade av tanken på att prata inför en publik utan att ha något att hålla sig till. De kan fråga: Får jag inte ens visa en powerpoint? Både Christina Kall och Susan Pour är överens om vad som är skillnaden mellan en föreläsning och berättelse.

– Det är närvaron. När du berättar kan du inte gömma dig bakom någonting. Det blir autentiskt på ett sätt som man inte uppnår vid en föreläsning och det väcker lust och känslor hos gästerna, menar Susan Pour. ■

TANZANIA

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

De materiella och immateriella resursbehoven är stora i ett låginkomstland som Tanzania, och landet har under flera år varit en av de främsta mottagarna av svenskt bistånd. Noll27 har besökt Muhimbiliuniversitetet i Tanzanias största stad Dar-es-Salaam där Sida bland annat ger stöd till biblioteket.

Bibliotekarier tack vare svenskt stöd i Tanzania

TEXT OCH BILD: JOAKIM RÅDSTRÖM

Bibliotek – och bibliotekarier – är en ovanlighet i fattiga Tanzania. Men tack vare stöd från svenska Sida kan nu de som vill följa sina drivkrafter och satsa på studier inom biblioteks- och informationsvetenskap. Vi mötte några av dem på plats i Dar es-Salaam.

Hans Rosling brukade på sin tid göra undersökningar bland svenskarna om vad vi trodde om exempelvis mödradödlighet, undernäring, medellivslängd och analfabetism i utvecklingsländerna. En studie 2012 visade att 95 procent av svenskarna underskattade läskunnigheten i Tanzania. Hela 75 procent av oss trodde att max fyra av tio tanzanier kunde läsa. I själva verket är 80 procent av Tanzanias befolkning läskunnig.

– Men vi har många svårigheter, som till exempel tillgång till informationsresurser, säger Tandi Llogwa, chef för biblioteket vid Muhimbiliuniversitetet i Tanzanias största stad Dar es-Salaam.

Sökteknik

Muhimbili, eller MUHAS, Muhimbili University of Health and Allied Sciences, är ett universitet med fokus på sjukvårds- och hälsovetenskaper. På bibliotekshyllorna finns massor av volymer med fokus på barnhälsovård, tropiska sjukdomar, HIV/AIDS och andra relevanta teman. Biblio-

teket är prioriterat på MUHAS campus och just nu håller biblioteket på att renoveras och byggas om, varför böcker, skåp och annat ligger i en salig röra.

Förutom att tillhandahålla tryckt och elektronisk låne- och referensmedia, utbildar bibliotekspersonalen förstaårsstudenter i sökteknik, datoranvändning, allmän kommunikation och liknande studierelaterade moment.

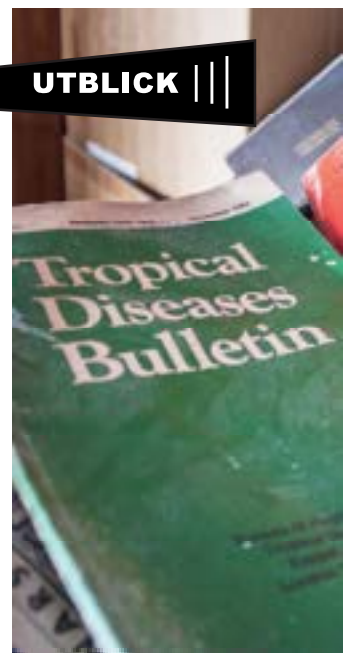
– Och vi undervisar studenter på högre nivå i ämnen som att hantera referenser och att undvika plagiering. En eller två gånger i månaden arrangerar vi även workshops om det, säger Tandi Llogwa.

Utmaningar

Vi promenerar bort till bibliotekets nya, välutrustade datorsal, där rad efter rad med datorer och läsplatser finns. En ensam student i slöja och tanzanisk klänning sitter och jobbar där för närvarande. Även om universitetsbiblioteket står med datorer och annan utrustning finns flera mer grundläggande utmaningar. Institutionen kämpar till exempel fortfarande för att ha råd med elräkningarna.

– Elektriciteten är inte tillförlitlig och ett stort problem är elavbrott, kommenterar Tandi Llogwa.

Detta är ett verkligt och enormt problem i Afrika och påverkar såväl studenter som inte kan läsa när lamporna slocknar, kvinnor som inte törs gå hem på mörka gator, sjukhus som drabbas av skämd mat eller förstörda laboratorieprover. Dessutom går datorer och annan känslig utrustning sönder när nätspänningen går upp och ned. För att bemöta proble-

Renoveringsröra Biblioteket är prioriterat på Muhimbiliuniversitetet och just nu håller det på att renoveras och byggas om, därför ligger böcker, skåp och annat i en salig röra. Sida bistår bland annat med pengar till installation av solpaneler så att biblioteket ska få stabil tillgång till elektricitet.

met har den svenska biståndsmyndigheten Sida finansierat installation av solpaneler på taket av universitetsbyggnaden och i dag kan biblioteket erbjuda studiemöjligheter för studenterna 24 timmar om dygnet i den specialanpassade läsesalen.

Open source

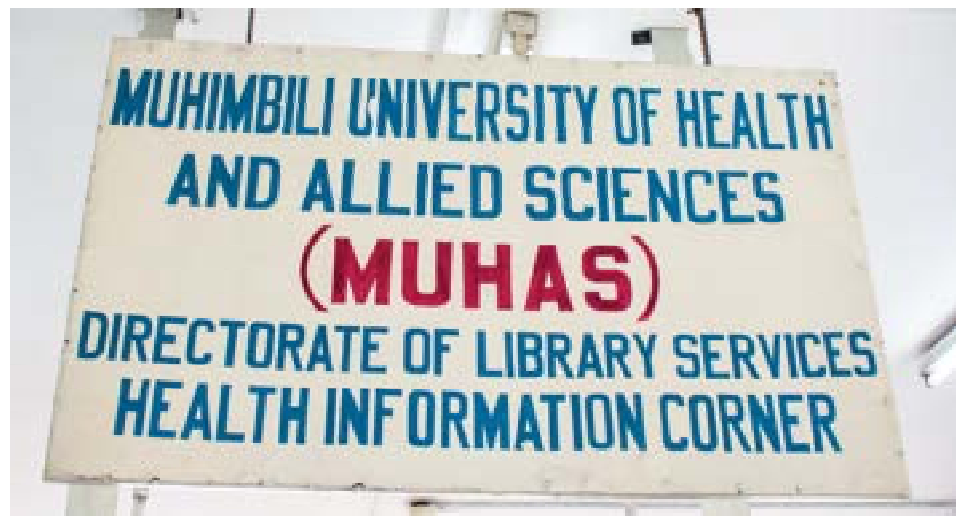
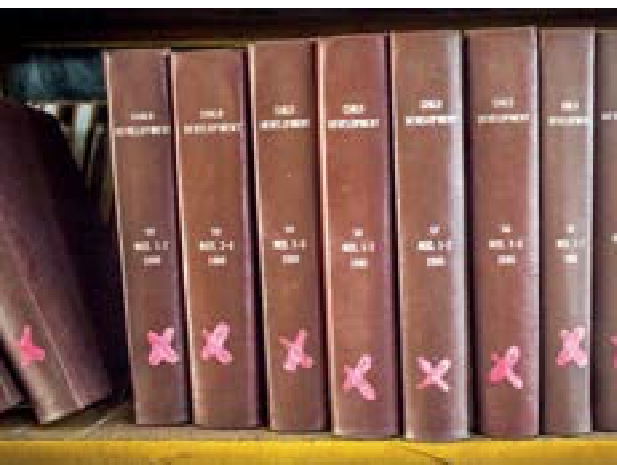
En annan utmaning är de dyra kostnaderna för litterära och vetenskapliga databaser. Muhimbilibiblioteket har därför satsat alltmer på open source vilket dock har krävt egen teknisk personal för att kunna underhålla bibliotekets system.

– Men vi är tacksamma för olika initiativ som Research4Life-programmet, Open Access och FAO, som tillhandahåller informationsresurser till utvecklingsländer. Tanzania kvalificerar sig för gratis tillgång till detta material, säger

Tandi Llogwa. Samtidigt saknar fortfarande Muhimbiliuniversitetets olika institutioner tillgång till ett flertal viktiga informationsdatabaser som de inte har råd att betala för. Detta innebär, menar Tandi Llogwa, att afrikanska länder utestängs från forskarsamhället och att de, enligt statistik, fortfarande endast bidrar med två procent av världens samlade forskningspubliceringar.

För att motverka informationsunderläget ger svenska Sida även bidrag för abonnemang på vetenskapliga tidskrifter. Dessutom får Tandi Llogwas institution stöd för att serva de fem större forskningsprogrammen på campuset. Stödet innefattar uppbyggnad av informationssystem, lokala nätverk, uppsatskataloger och onlinebibliotek.

– Så nu behöver inte studenterna komma till biblioteket längre för att se om boken är utlånad, säger Tandi Llogwa.

Hälsovetenskap Muhimbili, eller MUHAS, Muhimbili University of Health and Allied Sciences, är ett universitet med fokus på sjukvårds- och hälsovetenskaper. På bibliotekshyllorna finns massor av volymer med fokus på barnhälsovård, tropiska sjukdomar, HIV/AIDS och andra relevanta teman. Rehema Chande Mallya, till vänster på bilden, är forskare inom informationsvetenskap om hur man når ut med information om HIV/AIDS till landsbygden. Tandi E Llogwa, till höger på bilden, är chef för biblioteket vid Muhimbiliuniversitetet.

Forskning

De materiella – och immateriella – resursbehoven är förvisso stora i ett låginkomstland som Tanzania, med 60 gånger lägre BNP per capita än Sverige. Emellertid är utbildnings- och personalbehoven en kanske ännu större knäckfråga. Därför stödjer Sida även vidareutbildning av informations- och biblioteksinstitutionens akademiska personal, inklusive två anställda som disputerat tack vare stödet. En av de disputerade är Rehema Chande Mallya, som forskar inom informationsvetenskap på hur man bäst når ut med information om HIV/AIDS till fattiga delar av den tanzaniska landsbygden.

– Den informationskanal som föredrogs var radio, säger Rehema Chande Mallya som också deltagit i ett utbytesprogram med Karolinska Institutet i Stockholm och som är mycket positiv till samarbetet med Sida. Hon ger också fler exempel på områden där programmet kan stödja bibliotekariéer och informationsvetare i Tanzania.

– Ett viktigt område är systematiska översikter, som bibliotekariéer behöver lära sig mer om. Och ett annat är öppen

data och hur det kan användas, säger hon. Den akademiska personalen vid biblioteket forskar dessutom själva inom såväl biblioteksvetenskap som informationshantering relaterad till hälsa och sjukvård. En av dem som vi möter på Muhimbiliuniversitetet är Mboni Ruzegea, som även hon fått Sidas stöd till datainsamling för sin doktorsavhandling.

– Min avhandling handlade om tillgång till information för gravida tonåringar, säger Mboni Ruzegea vars forskning undersökte huruvida tonåringarna verkligen informerades av sin behandlande läkare om vad en graviditet innebär och huruvida de ville gå vidare med den.

Resultaten visade att endast en liten del fick adekvat sjukvårdshjälp. Bredden inom biblioteks- och informationsvetenskapsområdet blir med ens extra tydlig, liksom den påtagliga betydelsen av att människor som Rehema Chande Mallya och Mboni Ruzegea vågar satsa på sådana studier i ett fattigt land som Tanzania. Även om själva biblioteket på Muhimbiliuniversitetet just för tillfället är rejält rörigt. ■

Bibliotekens handledande roll

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Arbetet med det nationella digitala kompetenslyftet för folkbiblioteken är i gång, och tidigt i februari samlades drygt 150 bibliotekarier från Västra Götalandsregionen för en dag om pedagogiska metoder och didaktik.

– Ju längre projektet fortgår desto mer övertygad blir jag över att det mesta handlar om relationer och samtal, säger Kajsa Lunde, projektledare Digitalt först i Västra Götalandsregionen.

Satsningen Digitalt först med användaren i fokus, innebär bland annat en digital kunskaps-höjning för landets folkbibliotekarier för att de i sin tur ska bedriva en folkbildande verksamhet utifrån digitala verktyg. Att många känner sig stressade och förvirrade över detta tror Kajsa Lunde inte beror på att personalen inte är kompetent, utan på att många folkbibliotek saknar struktur för bibliotekarierna att fortbilda sig.

– Det är viktigt att bibliotekens personal hjälps åt och pratar med varandra om hur bibliotekets pedagogiska verksamhet ska fungera. Att ta den pedagogiska rollen på allvar och se handledningen som en legitim arbetsuppgift i bibliotekets verksamhet är en förutsättning för att folkbiblioteken ska kunna arbeta med digital delaktighet,

säger hon och jämför med skolväsendets struktur där verksamheten är baserad på att lärare fortbildar sig själv och är vana att jobba med kollegialt lärande.

– Under dagen har vi hört exempel från pedagogisk verksamhet på olika utbildningsbibliotek där de verkligen fundrat över vilken typ av samtal och vilken metod som passar målgruppen bäst. Så varför skulle inte folkbiblioteken kunna göra det också.

Medskick

Under dagen föreläste, förutom dagens arrangör Kajsa Lunde, representanter och specialister på pedagogiskt arbete och handledande samtal kring digital kompetens. Noll27 bad dem ge folkbibliotekarierna ett enda råd gällande digitalt förmedlingsarbete:

Vad vill du skicka med till bibliotekarierna på folkbiblioteken gällande deras digitala förmedlingsarbete?

Kajsa Lunde, projektledare Digitalt först Västra Götalandsregionen

– Det mesta handlar om att omstrukturera sin verksamhet och tänka att biblioteken är en pedagogisk verksamhet. Så det viktigaste är att bibliotekarierna skapar ett bra diskussionsklimat och försöker bena ut vilken typ av omstrukturering man behöver göra i sin verksamhet.

Foto: Elisabeth Ekström

Foto: Ann-Charlotte Rugfelt Ferm

Foto: Elisabeth Ekström

På plats Till vänster: Elza Dunkels, uppe till höger: Kajsas Lunde, nere till höger: Peter Björkman och Nina Ström.

Kristina Alexanderson, chef för internet i skolan på Internetstiftelsen, IIS

– Jag tycker de ska ta tillvara på de små möjligheterna, ta tillvara på de små mötena, föra samtal, ställa frågor och bygga relationer. Få människor att börja fundera kring hur den digitala verkligheten fungerar, vad de behöver och vad det är de inte förstår.

Peter Björkman handläggare Statens Kulturråd

– Jag tror att så länge bibliotekarier har ögonen på verksamhetens mål och uppdrag, det som skiljer folkbiblioteket från andra stödjande instanser i samhället, tror jag man kommer att hitta kompetensutvecklingen och visa sin relevans utifrån det. Och uppdraget handlar ju inte i första hand om teknik, utan uppdraget handlar om lärande och kultur. Så har man fokus på det tror jag man kommer att fixa det bra. Håll ögonen på bollen så kommer det att bli bra.

Nina Ström, handläggare Statens Kulturråd

– Jag upplever nog inte att den pedagogiska och förmedlande rollen är ny. När jag började jobba 2002 var det exakt samma frågor kring lärmiljöer på folkbiblioteken. Men det är angeläget förstås.

Elza Dunkels, docent i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet

– Jag skulle snarare vilja skicka till regeringen att utnyttja den kunskap som finns om vilka behoven är, ta tillvara på den kompetensen och skapa medborgarcenter överallt. Lättåtkomliga ställen som har den uppgiften. Det finns mycket här som skulle behöva organiseras. ■

Spetskompetens i litteratursamtal

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Till hösten startar Högskolan i Borås en ny, unik magisterutbildning. Utbildningen har den litterära texten och läsning i fokus och ska ge bibliotekariers spetskompetens i litteraturanlys och litteratursamtal.

Bibliotekariens roll har förändrats och de möter andra besökare än tidigare. Därför har vi tagit fram en utbildning som ska ge den kompetens som krävs för att hantera frågeställningar om läsning av skönlitteratur i ett mångkulturellt samhälle, säger Catrine Brödje, universitetslektor i svenska med didaktiskt inriktning som lett arbetet med att planera den nya utbildningen.

Nya behov

Förändrade läsvanor och rapporter om ungas försämrade läsförståelse har spelat roll när idén om att skapa en magisterutbildning kring läsning och skönlitteratur har vuxit fram. Men Högskolan i Borås har också gjort egna undersökningar bland verksamma bibliotekariers som visat att det finns ett stort behov av att utveckla kompetens och arbetsmetoder inom området.

– Min uppfattning är att det finns ett stort önskemål om en sådan här utbildning eftersom man i dag möter nya grupper av människor, säger Catrine Brödje och poängterar att även om den litterära texten kommer att stå i centrum, kommer de studerande att få med sig nycklar till hur man kan leda samtal under olika förutsättningar.

– Om man har en utvecklad analytisk förmåga och en säkerhet i att tolka litterära texter, tror jag också det är lättare att gå in i olika typer av samtal. Och tanken är ju att de studerande ska öva upp sin förmåga att leda litteratursamtal och vi kommer att etablera samarbete med olika verksamheter och med kontaktpersoner där man kan få praktisera sina kunskaper.

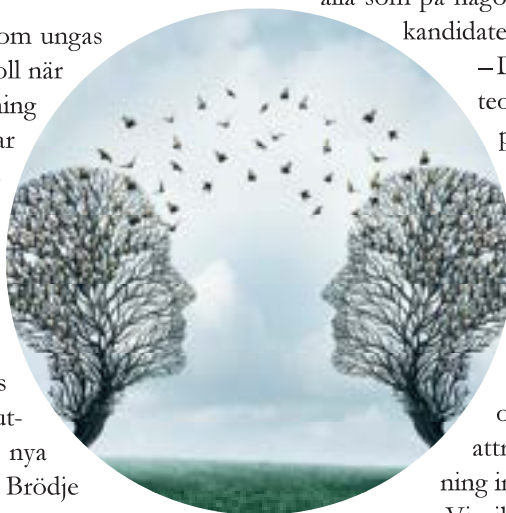
Tvärprofessionell

Utbildningen kommer att ske på halvfart och på distans, och Catrine Brödje menar att det finns en poäng med att de som sett ett behov av en sådan här utbildning har möjligheten att prova och praktisera olika samtalsmetoder i egen verksamhet. Hittills har intresset för utbildningen varit stort från framförallt verksamma lärare och bibliotekariers, men alla som på något sätt jobbar med litteratur och har en kandidatexamen kan söka.

– Det unika med det här programmet är att teori och praktik möts. Att olika yrkesgrupper möts över gränserna i en teoretiskt underbyggd kurs där de samlas kring litteraturanlys och litteratursamtal och utvecklar den kompetensen.

Genom att lägga den här typen av utbildning på en avancerad nivå, hoppas Högskolan i Borås också kunna utveckla de egna kompetenserna och, kanske framförallt, i förlängningen attrahera studenter att gå vidare till forskning inom området.

– Vi vill gärna värna läsning av skönlitteratur eftersom läsning är en samhällsfråga och i grunden väsentlig för att utveckla ett demokratiskt samhälle, säger Catrine Brödje. ■

Bokcirkelmingel med boken i centrum

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

En hyfsat stor yta, sju ståbord, sju bibliotekarier och sju olika titlar – så ser förutsättningarna ut när Göteborgs stadsbibliotek bjuder in till bokcirkelmingel. I kvällen ska sju bokcirkel hitta sin flock.

Ett trettioal personer har trotsat vädret och de hala gatorna och tagit sig till Trappscenen på Göteborgs stadsbibliotek den här kvällen. Det är också en brokig skara människor. Unga och gamla. Pensionärer och studenter, skåningar, göteborgare och etiopier. Susanne är en av dem som hoppas hitta en bokcirkel. Hon har inte bestämt sig ännu utan tvekar mellan Yuri Herrerass Kungens trubadur, Bengt Ohlssons De dubbelt så bra och Alice Munros Kvinnors liv.

– Det är första gången jag är här och det är mycket bättre och trevligare än jag föreställde mig. Upplägget där bibliotekarierna berättar om varsin bok är jättebra och att man kan gå runt och lyssna och få en uppfattning om boken. Anledningen till att jag är här är att jag har mer tid och att det är så mycket som händer i världen nu som jag vill prata om och reflektera över utifrån en bok. Det ligger i tiden, tror jag, att man vill göra något meningsfullt ihop.

Populärt mingel

Det är fjärde gången Göteborgs stadsbibliotek arrangerar sitt bokcirkelmingel och konceptet med bokcirkelmingel var från början otroligt populärt. Redan första gången man arrangerade ett mingel välldes folk in på biblioteket.

– Vi bibliotekarier väljer böcker, några skönlitterära och några facklitteratur. Vi försöker också ha en bredd när det gäller varifrån författarna kommer och vi presenterar både manliga och kvinnliga författare. Tanken är sedan att man ska gruppera sig kring boken, berättar bibliotekarien Eva Ranglin.

Minglet – en bra början

De som kommer till de här bokcirkelmingelkvällarna känner inte varandra sedan tidigare. Istället blir det boken och läsningen som står i fokus.

– När man utgår ifrån en bok på det här sättet brukar det bli stor spridning på de som går med i bokcirkeln och det brukar bli roligt om folk är olika och har skiftande bakgrunder, säger bibliotekarie Maria Christenson. Orsakerna till att man kommer just hit för att hitta en cirkel kan vara många.

– Många bokcirkel med kompisar, men en del kanske inte har så många kompisar, så för dem kan vi utgöra ett alternativ. Är man med i våra bokcirkel går det att låna rum här på

Mingel På Stadsbibliotekets bokcirkelmingel är boken i fokus. Sju titlar finns att välja på. Million har gått gått med i två cirklar under kvällen. Hans förhoppning är att att lära sig hur en bokcirkel fungerar, för att sedan starta en på sitt modersmål.

biblioteket, då försvinner kanske en del krav som vissa kan känna, att bjuda på något eller städa hemma. Det här är ett kravlöst sätt att umgås på. Man ger så mycket av sig själv som man vill, menar Miriam Lannge Lidin, en av bibliotekarierna bakom eventet.

Startkit

Många som kommer till bokcirkelminglet har ingen erfarenhet av att vara med i en bokcirkel. Därför har personalen satt ihop ett startkit med information om hur man kan göra. Det är bra om gruppen utser en som sammankallar gruppen, och att man kommer överens om hur många gånger man

ska ses. Böckerna lånas ut i sex veckor, istället för i tre som är den normala lånetiden. Den bibliotekarie som informerat om cirkelns bok är kontaktperson från biblioteket. Tanken är att bokcirkeln ska vara så självgående som möjligt. Man har ingen statistik för hur länge en bokcirkel pågår, men man vet att många fortsätter att ses över en längre period.

– Kanske ses man här och bildar en cirkel, den kan omformas efter en tid, upplösas eller slås samman med en annan. Vi vet att en av våra cirklar började laga mat ihop också, så i den gruppen har de blivit goda vänner, berättar Miriam Lannge Lidin. ■

Inkluderande boksamtal

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Shared Reading, eller delad läsning, är en metod för högläsning som utvecklats i Storbritannien. Nu sprider metoden sig i Sverige och allt fler vill utbilda sig till läsledare och leda egna läsgrupper.

Shared Reading kan liknas vid ett boksamtal i den bemärkelsen att en grupp människor samlas kring ett litterärt verk för att prata om det. Skillnaden är att det här bara är läsledaren som har läst texten i förväg.

– Mötet med texten blir omedelbar. Ingen har förutfattade meningar och det här är det mest lika man kan göra som liknar att läsa en text på egen hand men ändå tillsammans med andra, säger Immi Lundin, litteraturvetare och lärare vid författarskolan vid Lunds universitet.

Performance

Immi Lundin och hennes kollega Anders Ohlsson, professor i litteraturvetenskap vid Lunds universitet, är pionjärer i Sverige inom metoden Shared Reading. De utbildade sig samtidigt till läsledare för cirka två år sedan, och sedan dess har det bara i Skåne utbildats ett 40-tal. De flesta utbildningarna sker tillsammans med den engelska organisationen The Reader, men Anders Ohlsson har just avslutat den första utbildningen på svenska i Sverige för tolv nya läsledare.

– Till skillnad från en vanlig läsecirkel är ledarrollen väldigt viktig i en Shared Reading-grupp, säger Immi Lundin och beskriver ledarens roll som tillbakadragen men ändå närvarande och lyhörd för både det som sägs och för texten.

– Man vet inte vad som ska hända, vad någon kan komma att säga, men man har en idé om vägen fram och vad samtalet ska handla om. Anders Ohlsson beskriver läsledarens högläsning som en performance där varje uppförande är viktigt för att engagera lyssnaren.

– Är det en prosatext följer jag en slags dramaturgi som hjälper till att göra texten levande. Men jag får inte dramatisera för mycket, utan lyfta texten och göra den livfull utan att dramatisera och tolka den.

Samtal

Det är läsledaren som väljer text där grundkonceptet består av en prosatext, ett utdrag ur en roman eller en novell, och en dikt. Läsledaren har i förväg planerat avbrott i texten som kan öppna upp för samtal och associationer. Men det är inga litterära samtal i den bemärkelsen att gruppen pratar metaforer och liknelser.

– De planerade avbrotten hjälper deltagaren till ett aktivt begrundande av texten och av sin egen upplevelse av den, säger Immi Lundin som betonar att det är litteraturen som är i fokus och att det är förbindelsen mellan text, läsare och ledare som gör läsarna starkare.

– Det handlar om ett gemensamt utforskande av texten där var och en bidrar med sina tankar och känslor. Det handlar om att känna gemenskap och om att ta del av andras erfarenheter.

Men avsikten med Shared Reading är inte en terapeutisk effekt, även om samtalerna på sätt och vis säkert kan upplevas ha någon slags terapeutisk funktion. Och Anders Ohlsson menar att Shared Reading egentligen är en gammal tanke där

Trygghet Läsledaren har en viktig roll i en Shared Reading-grupp.

- Genom att skapa trygghet ska ledaren få alla att känna efter vad de tänker och tycker om texten, säger Immi Lundin.
- Det är inkluderande samtal, men ingen skolsituation. Alla deltar i den omfattning man själv vill, säger Anders Ohlsson.

kultur och litteratur betyder något.

- Shared Reading är en metod där samtalet och litteraturen erbjuder något annat.

Litterär salong

Metoden Shared Reading är utvecklad av den brittiska litteraturvetaren Jane Davis, och i Storbritannien har organisationen The Reader sedan år 2000 främst arbetat i grupper av ovana läsare som befinner sig i någon form av utanförskap. Det finns också en tanke om att den så kallade fina litteraturen ska tillbaka till folket, och ett av metodens koncept är att välja kvalitetslitteratur.

- Men det är inte för att det är fint med de här texterna, betonar Immi Lundin. Det handlar om att de här texterna ofta har en komplexitet och är laddade med erfarenheter och känslor. Genrelitteratur som bygger på vissa återkommande

mönster och självklarheter engagerar inte tankeverksamheten på samma sätt. Förutom att läsledaren ska välja kvalitetslitteratur, ska hen leta efter litteratur med läsaraktiverande drag, kortare texter som jobbar med underförstådda effekter och noggranna ordval.

- Shared Reading för oss tillbaka till en slags litteraturens vilja att skapa samtal. Att det som någon skrev en gång kan vi samtala om nu i en grupp där vi kommer närmare både en text och varandra, säger Immi Lundin.

Anders Ohlsson tar ett steg till och jämför Shared Reading med dåtidens litterära salonger där man kom samman och pratade om texter som lästes högt.

- Det är på ett annat sätt än vanliga bokcirklar och väldigt inkluderande. Det handlar om gemensam läsning, gemensamt meningsskapande, gemensam högläsning och gemensamma diskussioner. ■

Den livsviktiga skönlitteraturen

TEXT OCH BILD: EVA BERGSTEDT

Kan skönlitteratur förändra ens liv? Den frågan har litteraturvetaren Thor Magnus Tangerås fördjupat sig i. I sin färska doktorsavhandling kommer han fram till att – ja, det kan den.

Den utlösande faktorn till avhandlingen var när Thor Magnus Tangerås läste en blogg skriven av en lesbisk science fiction-författare. Författaren fick många brev från sina läsare där de berättade om hur hennes romaner hjälpt dem.

– Genom böckerna kunde de själva lättare bejaka sin identitet som homosexuella. En läsare hade skrivit att läsningen hindrat henne från att begå självmord, berättar han.

Thor Magnus Tangerås nämnde det här för en kompis som är författare, och även han hade fått brev från läsare där de berättade om hur hans böcker haft en livsavgörande betydelse för dem. Samtidigt hade boken *How literature saved my life*, av amerikanen David Shields kommit ut.

– Jag läste den, samlade ihop de olika berättelserna och insåg att någon måste utforska det här ämnet på ett systematiskt sätt, säger han. Denna någon blev han själv, och i maj i år lade han fram sin doktorsavhandling *How literature changed my life*, vid Oslo Met universitet.

I avhandlingen har Thor Magnus Tangerås intervjuat 20 personer, de flesta kvinnor, om deras livsförändrande litteraturupplevelser, som han kallar det.

– Jag definierade inte mer ingående vad jag menade med

min fråga. Har en bok förändrat ditt liv? Det var upp till dem att göra. Av svaren fick jag en förståelse för vad en livsavgörande förändring kan vara.

Livskriser

Intervjupersonerna var mellan 21 och 69 år. De flesta hade haft sin upplevelse av livsförändrande läsning i den senare delen av tonåren eller som unga vuxna, några hade varit i 40-50-årsåldern. De berättade om hur deras liv såg ut före och efter romanläsningen. Utifrån berättelserna kunde Thor Magnus Tangerås definiera sex olika universella livskriser eller

dilemman som de flesta människor på något sätt drabbas av i sina liv. Den första var sorg, att till exempel mista en nära relation. Den andra krisen var konflikt, exempelvis i ett äktenskap, på jobbet eller mellan folkgrupper. Den tredje handlade om identitetsskapande, som exempelvis religiös eller sexuell identitet. Den fjärde var beroende, däribland alkohol, dåliga vanor eller beroende i en dålig relation. Den femte handlade om existentiella kriser, att ens livsfilosofi inte längre känns hållbar. Den sjätte, slutligen, var brist på vitalitet, att man hamnar i en depression.

– I samtliga dessa livsstadier gick det att se att skönlitteraturen kan skapa en djup mening i våra liv, konstaterar Thor Magnus Tangerås.

Positiv livsförändring

Avhandlingen visar att läsaren skapade en relation till boken, den blev en trygghet, en frihet, en väg att förstå sig själv och hitta vägar framåt. Och det var all slags skönlitteratur, gam-

Stort intresse Thor Magnus Tangerås föreläser om sina resultat på de norska biblioteken och möts av stort intresse.
– Avhandlingen visar att all slags litteratur kan ha en terapeutisk potential, säger han.

mal som ny – romaner, noveller och dikt, som de intervjuade fann livsförändrande. Däribland D.H. Lawrence Lady Chatterlys älskare, Doris Lessings Shikasta, Sylvia Plaths Glaskupan, Mary O’Haras Min vän flicka och William Blakes dikt The Tyger. Gemensamt för de intervjuade var att det lästa gett dem en mening i ljuset av deras egen livshistoria och att läsningen inneburit en positiv och avgörande livsförändring. Någon hade fått mer empati med sig själv, en annan hade plötsligt sett sin komplicerade relation till sina föräldrar i ett nytt försonande ljus. En tredje hade via det lästa börjat ta sina egna känslor på allvar och på så vis förändrat sitt liv dramatiskt, en fjärde hade via läsningen vågat ta steget till en kreativ karriär.

Ökat intresse

Thor Magnus Tangerås ser ett ökande intresse för kopplingen mellan litteratur, människors växande och mentala hälsa, till kulturens roll för hälsan överhuvudtaget. En anledning till det tror han är att vi i dag är mer öppna om psykisk ohälsa och att hälso- och sjukvården söker nya vägar för att förebygga den. Där kan kultur i olika former bidra. Biblioteken har en given roll som litteraturförmedlare i ett sådant hälsofrämjande sammanhang, menar han. Han hoppas att avhandlingen kan stärka bibliotekarierna i deras praktiska arbete med exempelvis läsecirklar. Att de får ett vetenskapligt bevis för

att litteraturen kan främja människors välmående och att de därmed kan utveckla sitt läsfrämjande arbete och nå nya grupper av både vana och ovana läsare.

– Jag ser att avhandlingen har betydelse för biblioteken på flera sätt. Däribland att all slags litteratur kan ha en terapeutisk potential. Resultaten visar också att samtalen kring det lästa, att dela starka läsoplevelser med andra, i sig själv kan ha en läkande och stärkande effekt. ■

noll27.se

Läs och må bra

Två bibliotekarier på Frölunda bibliotek i Göteborg har nyligen avslutat sin utbildning i biblioterapi. Nu driver de varsin bokcirkel på biblioteket varav den ena är en digital biblioterapicirkel.

Läs mer om att läsa och må bra i grupp och digitalt på noll27.se

>> PROFILEN

Poeten och psykologen UKON

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Han har kallats en av landets roligaste poeter, ett epitet som han inte riktigt känner igen sig i. Han har större allvar i sig än så. UKON är konstnären som tar begreppet mångsidig till en ny nivå. Nu är han aktuell med en ny bok – om rösten.

Det eventuellt roliga i mina dikter bygger på att man är på noll och inte har några förväntningar. Ibland har jag blivit presenterad så här: Nu kommer UKON – han är en jätterolig poet ... det blir inte bra. Speciellt poesi är en skör konstform, till sitt väsen bygger poesin på att saker inte går att säga direkt.

Vi sitter på UKONs psykologmottagning i Linnéstaden i Göteborg. Den ligger i ett företagshotell i en åttiotalskåk, men den där tråkåttotaliga byggnaden finns det inte ett spår av inne i UKONs rum. Istället känns det som att kliva rätt in i ett borgerligt rum från förra sekelskiftet, minus takhöjden. Inspiratören till inredningen måste vara Sigmund Freud. Det är mörkt och lite murrigt. Tungt. Mörka, välfyllda bokhyllor klär väggarna i det cirka femton kvadratmeter stora rummet. På golvet en sliten, äkta matta, ett skrivbord intill fönstret i ena änden. Välmående växter på fönsterbrädan, två sköna, lite nedsuttna fåtöljer i rotting och förstås – divanen, eller sängen snarare. Där tar han en tupplur ibland, men det får jag inte skriva, skrattar han. UKON, eller Ulf Karl Olov Nilsson, som han heter, eller Ulf Nilsson, som är det mer vardagliga namnet, är en rolig människa, som verkar ha nära till skratt. Han har ett något ambivalent förhållande till sin

egen rolighet, men humor intresserar honom på flera sätt.

– Freud har en bok, Vitsen och dess förhållande till det omedvetna. Freud är en stor vitsteoretiker, en av de största, skulle jag säga. Han plockar ner boken från bokhyllan.

– Den borde du läsa, han samlade på judiska vitsar, han hade en enorm samling, det är inte en jätterolig bok, men han har ett slags system där han delar in dem i olika grupper och jämför sedan vitsen med det neurotiska symptomet. Vitsens funktion är ju bland annat att den avladdar en konflikt, berättar han entusiastiskt.

Mer än en rolig poet

Även UKON har skrivit om humor, om göteborgsvitsens och dess relation till det omedvetna. Under några år var han mer av en estradörpoet och han gillar att stå på scenen och läsa sina dikter. Kanske är det därför som han känner ett starkt släktskap när han hör vissa komiker och lyssnar på poddar. Han berättar om åren, främst mellan 2005 och 2012, när han uppträdde mycket med konst-/punk-/elektronika-gruppen Njurmännen. Då hade han hamnat i ett flöde där han skrev många dikter som inte hade till syfte att vara roliga, men det fanns med i målbilden att de skulle läsas upp från scenen vilket nog präglade själva diktandet. Det blev slagfärdigt och roligt. Men till slut kom han till vägs ände och ville hitta nya vägar och utmaningar.

– Efter att ha skrivit några roliga uppläsningsböcker kände jag att jag inte kan hålla på med det här, jag har ingen lust att bara vara en rolig poet som läser lustiga dikter. Jag har högre ambitioner än så, berättar han. Efter att ha befunnit sig i det här flowet, tog det liksom slut och han började skriva annat.

– Jag tycker inte att jag har skrivit så roligt efter det, skrattar han och fortsätter: men jag har skrivit annat ... jag har skrivit en bok och essäer om demens

FAKTA

Namn: Ulf Karl Olov Nilsson

Ålder: 53 år

Familj: Fru och två söner, 18 och 20 år.

Gör på min fritid:

Samma sak som på mitt jobb (skratt). Springer ganska mycket. Jag har en vinkällare, som jag pysslar med. Jag köper vin, låter det ligga tio år och dricker upp det (skratt).

Är intresserad av:

Gammal handbollsspelare. Stort och brett musikintresse. Jag lyssnar fruktansvärt mycket på musik, lyssnar alltid på musik när jag cyklar, det finns med mig hela tiden.

och vansinne och det är ju också roligt, men inte roligt på samma sätt.

Produktiv mångsysslare

UKON debuterade 1990 med diktsamlingen Kung-Kung och har sedan dess publicerat ungefär femton böcker, mest diktsamlingar, men också psykoterapiboken Hjälp, vem är jag? (2010), som han skrev tillsammans med Caroline af Ugglas. Efter den intensiva

och produktiva perioden fram till 2012 påbörjade han arbetet med romanen Jag befinner mig i ett överflöd av kärlek, som tog fyra år att skriva och var UKONs romandebut. Den handlar om den engelske kungen Henrik VIII och fick fina recensioner, men glömdes bort för fort, tycker han. Boken om demens och vansinne har titeln Glömskans bibliotek och kom ut 2016. Den fick enormt mycket uppmärksamhet, hyllades och nominerades även till Augustpriset.

Men författarskapet är inte det enda han ägnar sig åt och han har aldrig bara varit författare och poet, utan arbetar också som psykolog, psykoanalytiker och översättare. Dessutom recenserar han böcker i både Svenska Dagbladet och Göteborgs-Posten. Tidigare arbetade han som psykolog inom psykiatri, han arbetade även på onkologen och på fertilitetskliniken, eller inom reproduktionsvården, som det egentligen heter. Är han rastlös?

– Det ser mycket ut när man pratar om det så här, men det är ju över en lång period. Jag har inte riktigt samma energi nu för tiden, men jag har nog en rastlöshet, det har jag. Tur det. Det är det som är grejen. Man får inte KBTa bort sina symptom, man får exploatera dem, är man rastlös så gäller det att ta tillvara på det, säger han och skrattar.

Kreativitetens gåta

I dag har han skapat rutiner som funkar för den plats i livet där han befinner sig nu, med två halv vuxna söner som numera klarar sig själva på ett annat sätt än förr. Så istället för att skriva fort som attan och passa på när barnen sover middag, går han till sin praktik, tar emot några patienter på förmiddagen, därefter kanske han ägnar tid åt litet administration, kanske skriver han eller läser eller tar en tupplur. Efter lunch ser det ungefär likadant ut. Han är intresserad av väldigt många olika saker, vilket är en räddning många gånger. Det är sällan han saknar saker att skriva om,

även om han får jobba hårdare numera.

– Min fördel, som kanske är min enda fördel, är att jag har hög arbetskapacitet och brukar slutföra saker, men det har varit svårare de senaste fem åren. Mellan 1999 – 2010 gick det så himla lätt att skriva. Extremt lätt att skriva. Jag kunde skriva om vad som helst. Om nån sa; kan du skriva en dikt om gult? Jaha då, ge mig en vecka och så gjorde jag det, nu får jag kämpa. Det kan handla om tappad lust, det är lite av kreativitetens gåva, menar han.

Det är svårt att veta när en människa kommer till sin rätt, inte så att han inte kommer till sin rätt nu, han gör fortfarande många saker. Han tror snarare att han ställer högre krav på sitt skrivande och då blir det svårare att skapa.

– När man har gett ut några böcker räcker det inte längre med glädjen över att bara vara någon som får ge ut böcker. Man vill också skriva bättre än tidigare, utvecklas. Ingen kan leva utan krav, men att ha krav på sig själv är inte bara bra, kravet påverkar begäret och minskar lusten, menar han.

Poesi och psykos

Hans yrken korsbefruktar varandra. Främst ser UKON både poesin och psykologin som ett arbete med rösten och att de båda verksamheterna i allt väsentligt liknar varandra.

– Det handlar om att förstå och värdera språk, hitta flertydigheter. Att känna igen det i språket som sticker ut och som säger mer än det vanliga babblat.

Det är stor skillnad på att arbeta med att ta emot patienter på egen mottagning och att arbeta på ett sjukhus. Det är ett fåtal som har möjligheten att betala för att gå i terapi och han kan sakna arbetet inom sjukvården.

– Det är något med att möta det riktigt svåra och galna, inte minst har jag ett språkligt och kliniskt intresse för psykos. Det psykotiska talet påminner om modernistisk poesi, det är fragmentariskt och man vet inte vem som är subjekt. Man förstår orden men inte

Mångsidig Poet, estradör, psykolog, psykoterapeut, författare, översättare, kulturskribent ... Poesin och psykologin ligger närmare varandra än man kan tro, inte minst språkligt, tycker UKON. Han har aldrig bara varit bara författare, han har alltid arbetat med andra saker samtidigt.

– Det vore intressant att se hur det skulle vara att vara författare på heltid.

sammanhanget.

– I Glömskans bibliotek skriver jag om likheterna mellan det psykotiska talet och poesin, där tar jag upp de olika diagnosernas olika sätt att tala. Depressionens grammatik, demensens poetik, psykopatlingvistik. Och det är snarare hur de pratar som är en nyckel in till folks psyke. Mer än vad de säger.

Röstens autograf

När vi ses har UKON precis fått veta att hans bok, Röstautograferna, kommer att ges ut på Norstedts förlag i höst. Han beskriver boken som en väldigt poetisk bok om rösten, en lång essä inramad av två körpartier, där han utforskar vad rösten är för nånting. Rösten, som ett mellanting mellan natur och kultur.

– Rösten är en autograf, ett personligt uttryck, samtidigt som den är kollektiv. Det handlar om att vara vi, en grupp, som också tar spjörn mot de andra. Vilka ingår i vi och vad innebär det när en röst inte är individuell utan kollektiv? Jag försöker skriva om svåra, teoretiska saker på ett maximalt enkelt sätt, det är min förhoppning i alla fall.

Poesin och publiken

UKON har stått på scenen i flera år och läst sin poesi, han har åkt land och rike runt på författarsamtal och uppläsningar. Men hur är det nu? Har han klivit ner från scenen?

– Ja, lite ner. Några år hade jag tretio uppläsningar per år, nu kanske det ligger på sju. Jag saknar känslan att ha tio bra, nya dikter att läsa och det är för jävla irriterande och jobbigt att läsa samma dikter många gånger. När man har nåt nytt och bra att läsa, då är det svåröverträffat.

Skulle du sakna att skriva poesi, skulle du bli en dimension fattigare om du inte var poet?

– Kanske. Hade du frågat mig för tio år sen hade jag svarat ja direkt, men nu har det blivit så svårt, att jag har vant mig vid att det kanske inte går att skriva dikt mer. Jag skulle säga att det nog inte behöver vara just poesi. Jag skulle nog kunna leva med att skriva andra saker, vad som helst som jag tycker om, så på det sättet har poesin förlorat sin tidigare privilegierade position i mitt liv, det tror jag att man kan säga. ■

Kollegialt utbyte

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Biblioteket i Västra Frölunda var ett av två bibliotek som deltog i projektet Modellbibliotek. Ett projekt där biblioteket byggde lokala modeller och utvecklade metoder som kan användas för kollegialt lärande och verksamhetsutveckling i vardagen.

När noll27 besökte biblioteket i Frölunda för ett halvår sedan, beskrev Susanna Månsby, enhetschef på Frölunda bibliotek i Göteborg, projektet som de små stegens modell där biblioteket fick användarperspektiv på verksamheten. Då hade biblioteket provat olika metoder som gett biblioteket en struktur för utvecklingsarbetet och upplevelsen var att alla var involverade och tyckte det var roligt.

– Sedan projektet har vi fortsatt jobba med biblioteksrummet, men framförallt har vi jobbat med tidskriftsklubbar som är en bra metod att arbeta med när man inte har så mycket pengar, säger Susanna Månsby, som tycker att verksamhetsutveckling är viktigt och att kollegialt lärande är en bärande del i en sådan.

– Jag vill att mina medarbetare ska känna att de har en bra

fakta

noll27

Projektet med modellbibliotek initierades av Kultur i Väst och pågick mellan augusti 2017 och maj 2018. Målet med projektet var att det ska finnas en modell för kontinuerlig verksamhetsutveckling på modellbiblioteket, och att kvaliteten i verksamheten ska ha ökat genom ökad individuell och kollektiv kompetens. Projektet har dokumenterats och rapporten Projekt rapport Modellbibliotek, av Cecilia Gärdén, och finns på Kultur i Västs webbplats.

Verksamhetsutvecklande Susanna Månsby hoppas kunna fortsätta med tidskriftsklubbar som metod för ett regelbundet kollegialt utbyte.

omvärldsbevakning inom biblioteksområdet, att de hänger med. Då är tidskriftsklubben ett bra sätt där man kan läsa och diskutera med utgångspunkt från samma bok eller artikel, vilket också gör att fler lär känna varandra och får närmare till kollegialt utbyte. ■

noll27.se

Läsecirkel skapar sammanhang

Varje måndag träffas en liten grupp entusiaster på Lundby bibliotek i Göteborg. Då är det dags för läsecirkel i lätt svenska. Nu har läsecirkeln funnits i snart två år och har skapat ett stort värde för alla inblandade.

Läs mer om arbetet på Lundby bibliotek på noll27.se

Om jag hade ett bibliotek

Foto: Marie Klingspor Rotstein

Ebba Witt-Brattström är professor i nordisk litteratur vid Helsingfors universitet, forskare, författare och feminist. Här skriver hon om sitt bibliotek där hon genom åren mött kärleken såväl litterärt som i mer fysisk form.

Om jag hade ett bibliotek ...
Och det har jag ju! Många, många bibliotek. Som jag ser det är alla bibliotek ”mina”. Låter det skrytsamt? Vad jag menar är att biblioteket så länge jag kan minnas har varit min plats på jorden. En underbar plats, en ekokammare för alla typer av mänskliga erfarenheter, ett kollektivt samtal av röster från världen utanför som jag lyssnade till redan som barn, när jag systematiskt läste mig igenom hyllorna. Jag var, är, förblir en bokmal. Kanske var jag ett ensamt barn, men jag upplevde mig aldrig ensam, för jag hade alltid en lånebokstrave att ta till. Bibliotekarie var länge mitt drömyrke. Doften av de plastinbundna biblioteksböckerna gör mig fortfarande yr av läslust.

Ni tror jag överdriver? Icke! Det är biblioteket jag har att tacka för de viktigaste händelserna i mitt liv. När jag som femtonåring blev bokuppsättare efter skoltid på Stadsbiblioteket i Stockholms huvudfilial, fann jag Moa Martinson, som jag sedan skrev min avhandling i litteraturvetenskap om. I skolan hade vi läst Harry Martinsons Nässlorna blomma, men Moa hade jag aldrig hört talas om. Men där stod hennes böcker och väntade på mig, och de gav mig en helt ny syn på världen. Som att kvinnors och barns verkligheter kunde vara värda att skildra. På den vägen är det.

På ett bibliotek kände jag ner mig i min första pojkvän, på nästa bibliotek träffade jag min första man, och på ett tredje bibliotek sa det klick mellan min andre man och mig ... På ett fjärde bibliotek fick jag en forskarplats i källaren där jag skrev mina första böcker.

1976 höll jag mitt första föredrag, om Moa Martinson i det litterära trettioåret, på Kalmars stadsbibliotek. Om jag

inte redan haft en så stark hemkänsla där jag stod bland bokhyllorna och insöp doften av väl tummade biblioteksböcker, hade jag nog svimmat av ängslan när jag såg publiken. Det var ett svep av bibliotekarier från hela länet! Och vem var jag, en späd och blyg liten stockholmare på tjugotre år som skulle föreläsa om våra moderna klassiker? För experter! Det blev inte heller någon succé, jag läste innantill och det gjorde jag sedan aldrig mer ...

Istället kör jag stolpar när jag talar på bibliotek, lägger ut lite lösa ändrar för samtalet efteråt. Det är så viktigt för mig, att höra publiken tänka högt.

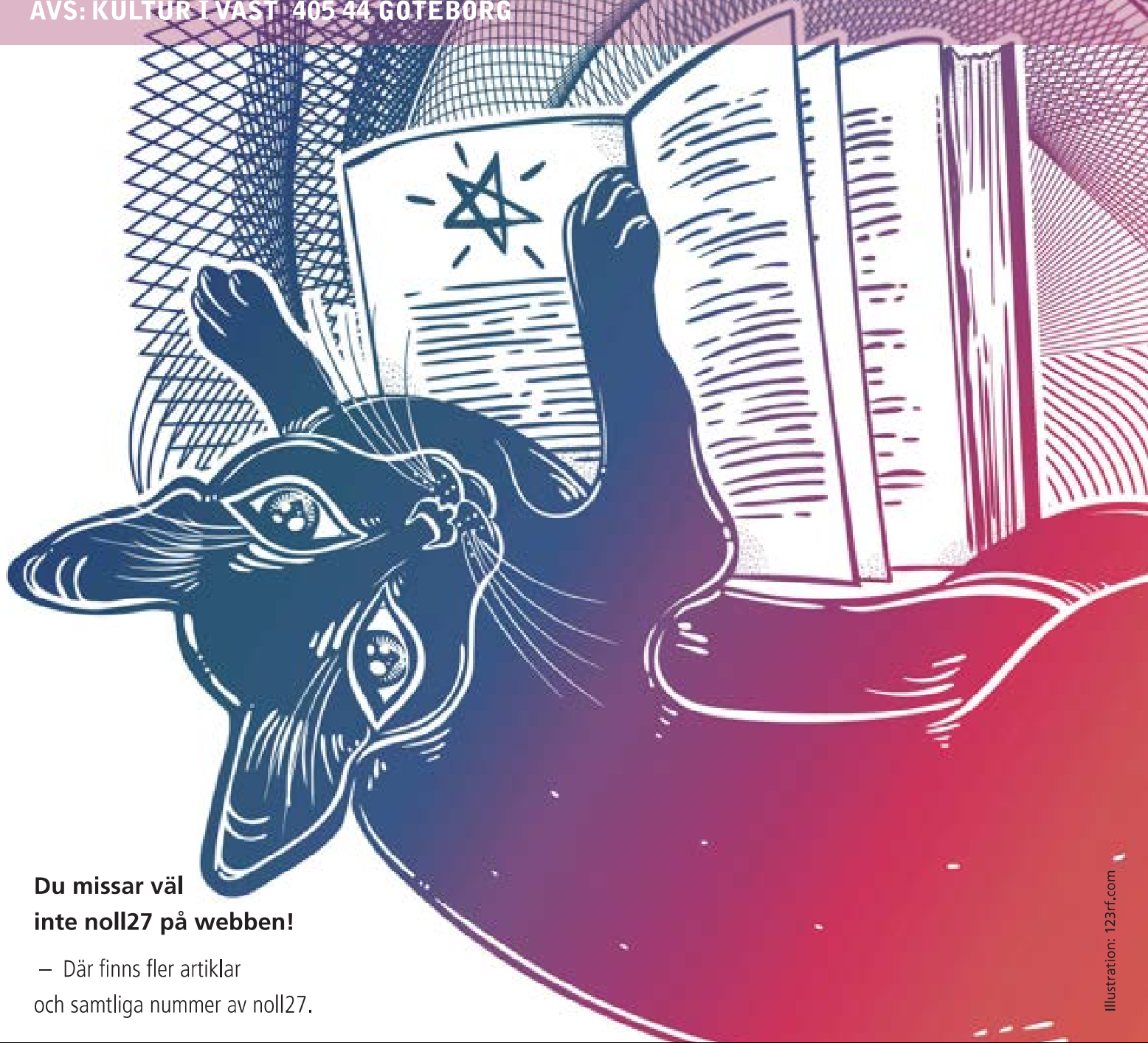
Till dags dato har jag rest omkring över landet och talat, på bibliotek och i kulturhus i genomsnitt trettio till femtio gånger per år. Det är helt enkelt det roligaste jag vet. Även om SJ inte alltid levererar optimalt så är det alltid en stor upplevelse att komma in i ett bibliotek fyllt med människor som älskar litteratur och vill höra och tala om den. Vare sig det är Moa Martinson, Edith Södergran, 1970-talets skrivande kvinnor och män, kvinnors motståndord i historien från heliga Birgitta till i dag, Kulturmannen och Kulturkvinnan, Århundradets kärlekskrig – eller nu, om min nya bok Historiens metoovrål. Faktum är att det allra mest givande är att tala om en bok som inte är helt klar. När ämnet börjar ta form behöver jag höra hur det tas emot, gärna ifrågasätts, stöts och blöts, i samtalet efteråt, med ”min” publik.

Så: Om jag inte hade ett, många, bibliotek, så skulle jag inte kunna skriva. Att kasta ut ord i tomma intet är helt enkelt poänglöst. Det är i mötet och samtalet med läsarna som en bok börjar leva. Så enkelt och så stort är det.

Ebba Witt-Brattström

PORTO
BETALT

AVS: KULTUR I VÄST 405 44 GÖTEBORG

**Du missar väl
inte noll27 på webben!**

– Där finns fler artiklar
och samtliga nummer av noll27.

I NÄSTA NUMMER

Nr 2 2019 av noll27 handlar om
barn och Barnkonventionen.